

N:o 31.

Ank. till Riksd. Kansli den 13 April 1880, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af så väl Kongl. Maj:ts nådiga propositioner som ock enskilde motionärers framställningar i fråga om eftergift af kronans rätt till vissa danaarf.

(I. A.)

Stats-Utskottet, som fått till behandling emottaga dels Kongl. Maj:ts till Riksdagen aflåtna nådiga propositioner angående eftergift af kronans rätt till danaarf, dels ock tvenne af enskilde personer i likartadt syfte vid innevarande riksmöte gjorda framställningar, har dessa frågor i ett sammanhang förehaft och får dem härmed till Riksdagens pröfning anmäla samt dervid meddela de yttranden, hvartill hvarje framställning ansetts föranleda:

1:o. Genom testamente den 23 Oktober 1846 hade *Maria Mattsson* i Helsingborg förordnat, att efter hennes död hennes oäkta dotter *Carolina Amalia*, gift med Grosshandlanden *Carl Gustaf Pfeiff*, samt ogifta *Maria Hellström* skulle ega att dels ur *Maria Mattssons* bo uttaga och till gemensamt bruk under deras lifstid disponera lösören till visst uppgifvet värde, dels ock under deras lifstid årligen uppbära afkastningen af så väl den öfriga lösa egendomen, hvilken borde förvandlas i räntebärande kapital, som ock af *Maria Mattssons* kontanta tillgångar och utestående fordringar; och skulle *Carolina Amalia Pfeiff* ega att bestämma, hvilken eller hvilka personer qvarlåtskapen efter hennes och *Maria Hellströms*

*Angående
danaarf
efter Maria
Mattsson.*

död borde tillfalla, dock med den inskränkning, att mannen Pfeiff icke finge komma i åtnjutande af någon del deraf. År 1849 hade Maria Mattsson affidit utan att efterlemnna kända lagliga arfvingar, men på grund af nyssberörda testamente hade Carolina Amalia Pfeiff och Maria Hellström gemensamt uppburit afkomsten af Maria Mattssons efterlemnade tillgångar till den 11 November 1857, då Carolina Amalia Pfeiff affidit, hvarefter, med stöd af i testamentet meddelad föreskrift, Maria Hellström ensam åtnjöt samma afkomst till sin död den 3 Juni 1878. I ett den 21 Oktober 1857 upprättadt testamente hade Carolina Amalia Pfeiff väl föreskrifvit, att efter hennes och Maria Hellströms död qvarlåtenskapen efter Maria Mattsson skulle, med undantag af åttahundra riksdaler banko, om hvilket belopp särskildt förordnande meddelats, tillfalla grosshandlanden Pfeiff, men som han affidit före Maria Hellström, funnes ingen af Carolina Amalia Pfeiff meddelad föreskrift, huru med den grosshandlanden Pfeiff tillämnade delen af Maria Mattssons qvarlåtenskap skulle förfaras. Med anledning häraf och under antagande att sistberörda qvarlåtenskap vore att anse såsom danaarf efter Maria Mattsson hade vice Häradshöfdingen W. Montelius i egenskap af förmyndare för Grosshandlanden Pfeiffs år 1862 födda oäkta dotter Ingeborg Mathilda Pfeiff anhållit, att kronans rätt till danaarf efter Maria Mattsson måtte öfverlätas å sökandens bemälda myndling, och hade sökanden till stöd härför anført, att så väl Grosshandlanden Pfeiff som Maria Hellström genom särskilda, behörigen bevakade testamentariska förordnanden föreskrifvit, att all deras efterlemnade egendom skulle tillfalla Ingeborg Mathilda Pfeiff; att med andan i dessa testamenten öfverensstämde, att Ingeborg Mathilda Pfeiff skulle komma i åtnjutande jemväl af Maria Mattssons efterlemnade tillgångar, samt att hvad som på grund af de båda sistnämnda testamentena dittills kommit Ingeborg Mathilda Pfeiff till godo, vore otillräckligt för hennes underhåll. Öfver ansökningen hörd, hade Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Malmöhus län i utlåtande den 3 Januari 1879 anført, att som icke utan skäl kunde ifrågasättas, huruvida ej genom Maria Mattssons testamente eganderätten till den testamenterade egendomen, om också väsentligen inskränkt, så väl i afseende å dispositionen under lifstiden, som äfven beträffande testamentsrätten, dock tillfallit först Carolina Amalia Pfeiff och Maria Hellström gemensamt och sedermera, efter det den förra affidit, den senare ensamt, samt kronans rätt till danaarf efter Maria Mattsson således i förevarande fall kunde anses tvifvelaktig, desto mindre betänklighet borde möta mot efterskänkande af allt anspråk å kronans sida på sådant danaarf till förmån för Ingeborg Mathilda Pfeiff. Sedan härefter yttrande i ämnet infordrats

från advokatfiskalen vid Kongl. Maj:ts och rikets Kammarkollegium, hade denne till Rådstufvurätten i Helsingborg instämt Kaptenen A. E. Carlsson och Förste Bataljonsläkaren O. L. Bruzelius, hvilka på anmodan af Maria Hellström omhänderhaft och fortfarande innehade Maria Mattssons ifrågavarande qvarlåtenskap, under yrkande att berörda medel måtte förklaras böra tillfalla kronan såsom danaarf, hvarefter Rådstufvurätten genom utslag den 24 Februari 1879, som vunnit laga kraft, bifallit nämnda yrkande samt förpligtat Carlsson och Bruzelius att till kronan redovisa de ifrågavarande medlen, som enligt räkning den 31 December 1878 utgjorde 5,066 kronor 89 öre. I underdånigt utlåtande den 11 Mars 1879 hade advokatfiskalen tillstyrkt bifall till ansökningsen, under förbehåll likväl af den rätt, som lagligen tillkomme advokatfiskalsembetet. På grund af hvad Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anført, och då kronans rätt till ifrågavarande medel såsom danaarf icke kunde anses afgjord genom den rättegång advokatfiskalen utfört mot innehafvarne af medlen Kaptenen Carlsson samt Bataljonsläkaren Bruzelius, men i hvilken rättegång Ingeborg Mathilda Pfeiff, som på grund af testamente innehade Maria Hellströms rätt, icke blifvit hörd, har Kongl. Maj:t uti en den 23 sistlidne Januari aflåten nådig proposition (N:o 14) föreslagit Riksdagen att medgifva, det kronan måtte till förmån för Ingeborg Mathilda Pfeiff afstå från anspråk på ifrågavarande medel, dock med förbehåll för kammaradvokatfiskalen af den rätt till andel i medlen, som lagligen kunde honom tillkomma.

Uti det af Maria Mattsson den 23 Oktober 1846 upprättade testamente, hvarigenom hennes qvarlåtenskap öfverlemnades till gemensam disposition af Grosshandlanden Carl Gustaf Pfeiffs hustru Carolina Amalia Pfeiff samt ogifta Maria Hellström, hade, enligt hvad ofvan är omförmäldt, bland annat förordnats, att mannen Pfeiff icke skulle efter bemälda testamentstagares död få komma i besittning af ifrågavarande medel. I följd häraf synes det af Carolina Amalia Pfeiff gjorda testamente angående medlens öfverlåtande till mannen Pfeiff icke böra inverka å förevarande fråga; och då, enligt hvad af handlingarne framgår, Carolina Amalia Pfeiff den 11 November 1857 aflidit, torde detsamma ännu mindre kunna ligga till grund för de till förmån för Grosshandlanden Pfeiffs år 1862 födda oäkta dotter Ingeborg Mathilda framställda anspråk å dessa medel. De af Grosshandlanden Pfeiff och Maria Hellström angående deras qvarlåtenskap upprättade och i ärendet åberopade testamentariska förordnanden torde jemväl böra i detta fall lemnas utan afseende; och då i öfrigt skäl icke blifvit anförda, hvarför staten skulle afstå sin rätt till berörda medel, hvilka, för så vidt handlingarne utvisa, otvifvelaktigt synas vara att anse såsom danaarf, får Utskottet hemställa,

att Riksdagen icke måtte bifalla hvad Kongl. Maj:t i förenämnda hänseende täckts föreslå.

Angående
danaarf
efter
Arkitekten
Folke Birger
Oppman.

2:o. Enligt hvad uti ofvan omförmälda, till Riksdagen aflåtna nädiga proposition (N:o 14) vidare finnes anfördt, hade Arkitekten Folke Birger Oppman och hans hustru Johanna Wilhelmina Oppman, född Hedvall, den 19 November 1863 upprättat ett inbördes testamente, hvarigenom förordnats, att den af makarne, som öfverlefde den andre, skulle under oinskränkt dispositionsrätt behålla och everldligen besitta allt hvad i boet vid dödsfallet funnes. Sedan Arkitekten Oppman den 4 Maj 1876 aflidit utan att efterlemna kända arfvingar, hade enkan låtit höra testamentsvittnena på ed och kommunicerat testamentet med Fabrikören F. J. Westerström, som af domstolen förordnats att i egenskap af god man bevaka de okända arfvingarnes rätt, och hvilken å testamentet tecknat, att han godkände detsamma. Då emellertid inga arfvingar till Oppman läto sig afhöra, väckte advokatfiskalen vid Kongl. Maj:ts och Rikets Kammarkollegium å kronans vägnar anspråk på Oppmans lott i boet såsom danaarf; och genom utslag den 29 April 1879, som vunnit laga kraft, hade Aska häradsrätt yttrat, att enär testamentet efter mannens död icke blifvit af enkan i laga ordning bevakadt, förty och utan afseende derå att Westerström i sin egenskap af god man för den aflidnes okända arfvingar godkänt förordnandet, ogillades testamentet äfvensom de derpå grundade anspråken, och ålades enkan Oppman och Westerström att inom viss tid redovisa och till kronan öfverlemna hvad Oppman vid sitt fränfalle i boet egt, vare sig såsom giftorätt eller enskild egendom. I en till Kongl. Maj:t ingifven skrift har enkan Oppman, under förmälan att hennes underlåtenhet att bevaka testamentet härrörde af obekantskap med lagens föreskrifter, i underdånighet anhållit, att, då hon, som, enligt hvad föredetta prest- och läkarebetyg utvisade, uppnått en ålder af 56 år och sedan flera år tillbaka led af ögonsjukdom, ej kunde försörja sig med arbete, kronans rätt till ifrågavarande danaarf måtte varda å henne öfverlåten; till stöd för hvilken ansökning hon ytterligare anför, att den efterlemnade egendomen ej kunde anses större, än att densamma erfordrades för att trygga henne mot nöd på ålderdomen. Bouppteckningen efter Oppman upptog boets behållning till 15,007 kronor 81 öre, och vid ett den 21 Oktober 1879 hållet arfskifte mellan enkan och kronan hade såsom danaarf tillskiftats kronan 7,470 kronor 15 öre jemte hälften i en osäker fordran till belopp af 1,500 kronor. Kongl. Maj:ts Befallninghafvande i Östergötlands län och kammaradvokatfiskalen, i ärendet hörde, hade förordat bifall till ansökningen, den senare under förbehåll af den honom

författningsenligt tillkommande andelen af qvarlåtenskapen. Med afseende å hvad sålunda förekommit och då den ifrågavarande qvarlåtenskapen icke skulle fallit kronan till, derest enkan Oppman förstått att göra sin på testamentet grundade rätt lagligen gällande, har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen, att kronans rätt till ifrågavarande danaarf måtte öfverlätas å enkan Oppman, med skyldighet för henne att deraf afstå så stor del, som enligt gällande författningar tillkomme kammaradvokatfiskalen.

Efter tagen kännedom af de till ärendet hörande handlingar får Utskottet, som emot den nådiga framställningen icke haft något att erinra, hemställa,

att hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit måtte vinna Riksdagens bifall.

3:o. Sedan torparen *Erik Larsson* å Lekhytte egor i Hidinge socken af Örebro län den 9 Juni 1872 aflidit utan kände arfvingar samt hans efterlemnade enka *Kajsa Andersdotter*, som på grund af ett efter mannens död såsom testamente bevakadt äktenskapsförord förblifvit i orubbad besittning af makarnes gemensamma bo, med döden afgått den 12 Mars 1877, hade vid arfskifte efter *Kajsa Andersdotter* den 20 Mars 1878 behållningen i boet, 1,054 kronor 75 öre, och således jemväl den förut aflidne mannens giftorätt, fördelats emellan *Kajsa Andersdotters* barn i ett föregående gifte, snickaren *Johan Hedlund* vid Björkborns bruk och *Carolina Hedlund*, gift med torparen *Per Johan Persson* å Vestanby egor. Då arfvingar efter *Erik Larsson* icke anmält sig inom föreskrifven tid, hade kammaradvokatfiskalsembetet hos Kammarkollegium, efter stämning till 1879 års vinterting med Edsbergs härad, yrkat, att hälften af boets tillgångar jemte ränta derå måtte förklaras böra såsom danaarf Kongl. Maj:t och Kronan tillfalla; och hade häradsrätten genom utslag den 21 Oktober 1879, som vunnit laga kraft, ålagt *Johan Hedlund* samt *Carolina Hedlund* och hennes man *Per Johan Persson* att till Kongl. Maj:t och Kronan återgälda hälften af behållningen i boet med 527 kronor 38 öre jemte 5 procent ränta derå från stämningssdagen, hvarjemte häradsrätten förpligtat fjerdingssmannen *Nils Andersson* och skolläraren *Per Johan Pettersson* i Lekhyttan, hvilka med boets utredning tagit befattning och arfskiftesinstrumentet underskrifvit, att, i den mån tillgång hos de förra kunde brista, därför gemensamt eller hvilkendera bäst gälda gitte hålla kronan skadeslös. Härefter hade *Johan Hedlund* och *Per Johan Persson*, den senare å sin hustru *Carolina Hedlunds* vägnar, hos Kongl. Maj:t anhållit, att kronans ifrågavarande fordran måtte

Angående
danaarf
efter torp-
egaren *Erik*
Larsson.

varda efterskänkt; till stöd för hvilken ansökning åberopats dels att medlen, som sökanderne af oförstånd uppburit, redan vore till större delen använda, dels ock att sökanderne, enligt intyg af pastor och ordförande i kommunalnämnd, vore i mycket fattiga omständigheter samt hade många barn att försörja, Johan Hedlund åtta barn, hvaraf det äldsta genom förklaring vore odugligt att arbeta, och Per Johan Persson fem barn, deribland en lam flicka och en gosse, som vore idiot. Uti häröfver afgifvet utlåtande hade Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet, med öfverlemnande af ytterligare intyg rörande sökandernes fattigdom, till den gjorda ansökningen tillstyrkt bifall, hvarefter Kammaradvokatfiskalen, med afseende å hvad anfördt blifvit, äfven för sin del förordat den gjorda framställningen, dock med förbehåll af den rätt till ifrågavarande medel, som advokatfiskalen lagligen tillkomme; förmående advokatfiskalen tillika, att han ämnade afstå dessa medel till Per Johan Perssons lama dotter. Med afseende å hvad sålunda i ärendet förekommit, har Kongl. Maj:t uti en till Riksdagen den 12 Mars innevarande år aflåten nådig proposition (N:o 27) föreslagit, att Kronans rätt till ifrågavarande medel, femhundra tjugusju kronor 38 öre, måtte^h till förmån för sökanderne efterskänkas, dock med förbehåll af den andel deri, som lagligen tillkomme Kammaradvokatfiskalen.

Med afseende å de bevekande omständigheter, som här föreligga, får Utskottet hemställa,

att Riksdagen måtte bifalla hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende tackts föreslå.

Angående
danaarf
efter glas-
mästaren
C. J. Wenner-
ström.

4:o. Enligt hvad uti en inom Riksdagens Andra Kammare af Herrar *P. Westman* och *P. G. Näslund* väckt motion (N:o 124) anföres, hade glasmästaren *Carl Johan Wennerström* i Hernösand, hvilken på grund af inbördes testamente med sin före honom aflidna hustru *Anna Brita Bäckström* suttit i orubbadt bo, den 2 Oktober 1876 aflidit utan att efterlemna kända arfvingar, och hade hustruns syster *Christina Charlotta Hasselhuhn* satt sig i besittning af boets qvarlätenskap i den förhoppning, att ingen skulle vara mera än hon berättigad till den efterlemnade behållningen, hvilken uppgått till 7,000 kronor 35 öre. Emellertid hade genom Kongl. Maj:ts och Rikets Svea Hofrätts dom den 9 Oktober 1879 *Christina Charlotta Hasselhuhn* blifvit ålagdt att till Kronan afstå och redovisa hälften af boets nettobehållning såsom danaarf. Men då, enligt intyg af trovärdiga personer, behållningen i berörda bo tillkommit hufvudsakligen genom hustruns omtänksamhet, då af annat intyg jemväl

styrktes, att Christina Charlotta Hasselhuhn vore så fattig, att hon före sin bemälda systers död njutit fattigunderstöd och fortfarande vore i torftiga omständigheter, samt då 3,185 kronor utgått af boet till betalning af mannens enskilda borgensförbindelser, i hvilkas gäldande hustruns arfvingar icke borde deltaga, hafva motionärerne nu föreslagit, att Riksdagen ville besluta, att hustru Christina Charlotta Hasselhuhn måtte få behålla hela nettobehållningen i sterbhuset efter sin aflidne svåger C. J. Wennerström, och att Kongl. Maj:ts och Kronans rätt till danaarfvvet måtte eftergifvas.

Enligt hvad Utskottet inhemtat, har Christina Charlotta Hasselhuhn uti en till Kongl. Maj:t ingifven skrift framställt underdånig anhållan i enahanda syfte, som förevarande motion afser. Uti häröfver afgifna utlåtanden hafva så väl Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vesternorrlands län som äfven kammaradvokatfiskalsembetet — enär sökanden, som egde att såsom henne tillkommande arfslott behålla hälften af boets tillgångar, äfven om derifrån afräknades hennes andel i boets gäld på grund af Wennerströms i listiden ingångna och af sterbhusets medel infriade borgen, icke kunde anses vara i torftiga omständigheter, och det af sökanden gjorda påstående, hvilket hon äfven med några personers intyg sökt styrka, att Wennerströms före honom aflidna hustru hufvudsakligen skulle hafva medverkat till den jemförelsevis goda ställning, hvari boet vid hennes död sig befunnit, vid det förhållande att Wennerström underlätit att såsom erkännande deraf tillgodose sökanden genom testamente, i förevarande fall icke syntes böra lemnas något vitsord — afstyrkt bifall till ansökningen; och har Kongl. Maj:t jemlikt nådig resolution den 28 November nästlidet år funnit densamma icke till någon Kongl. Maj:ts åtgärd föranleda.

Utskottet, som funnit de af bemälde myndigheter anförda skäl till afstyrkande af omförmälda ansökning ega full tillämplighet äfven å nu ifrågavarande framställning, har sålunda, och då i allt fall ej styrkt blifvit att den Kongl. Svea Hofrätts dom, hvarigenom berörda medel förklarats skola såsom danaarf Kongl. Maj:t och Kronan tillfalla, vunnit laga kraft, ansett sig böra hemställa,

att Herrar P. Westmans och P. G. Näslunds förevarande motion måtte af Riksdagen lemnas utan afseende.

5:o. Uti en inom Riksdagens Andra Kammare väckt motion (N:o 139) har Herr *L. O. Larsson* föreslagit, att Riksdagen måtte eftergifva kronans rätt till danaarf efter aflidne garfvaren *P. W. Lindberg* till för- Angående
danaarf
efter garf-
varen *P. W.
Lindberg.*

mån för Leksands församling att användas för anordnande af slöjdundervisning i församlingens folkskolor samt till förökande af sockenbiblioteket. Under uppgift att garfvaren Lindberg, som inflyttat till Leksands församling utan att ega någon tillgång, genom eget arbete och understöd af flere sockenbor förvärfvat sig egendom, som vid hans död år 1876 uppgått till 9,063 kronor 63 öre, deraf hälften tillfallit hans hustrus arfvingar och hälften Kongl. Maj:t och Kronan såsom danaarf, har motionären till stöd för sin framställning anfört, att Lindberg flerfaldiga gånger förklarat sin afsigt vara att testamentera sina tillgångar till Leksands kommun, der han förvärfvat dem, men att han sista året af sin lefnad varit sinnessvag, hvadan denna hans yttersta vilja icke blifvit i laga form skriftligen uppsatt; att Leksands församling, som vore en bland de större i riket, aldrig erhållit något danaarf; att Riksdagen nästan alltid efterskänt kronans rätt till danaarf, då framställning derom blifvit gjord; samt att till och med några större kommuner fått behålla alla inom dem fallna danaarf.

Då emellertid några särskilda omständigheter icke synas föreligga, på grund af hvilka staten skulle till bemälda kommun afstå sin rätt till ifrågavarande danaarf, har Utskottet ansett sig böra förevarande framställning afstyrka; hvadan Utskottet hemställer,

att Herr L. O. Larssons omförmälda motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 13 Mars 1880.

På Stats-Utskottets vägnar:

CARL EKMAN.

Reservation:

vid 5:te punkten (angående danaarf efter garfvaren P. W. Lindberg) af Herr *Liss Olof Larsson*.
